

Uitvoeringsplan Volwasseneneducatie en laaggeletterdheid

2022 t/m 2024

Inhoud	
1. Inleiding	3
2. Laaggeletterdheid in Weert	4
2.1. Beroepsbevolking	4
2.2. Laaggecijferdheid	4
3. Verbinding met het brede sociale domein	5
3.1. Werk en participatie	5
3.2. Armoede en schulden	5
3.3. Gezondheid	5
3.4. Gezin en preventie	6
4. De aanpak van laaggeletterdheid in Weert	7
4.1. De aanpak van laaggeletterdheid in Weert tot nu toe	7
4.2. Onze ambities en doelen	7
4.3. Doelgroepen	9
4.4. Acties	9
4.4.1. Actielijn 1: Gemeente geeft het goede voorbeeld	9
4.4.2. Actielijn 2: Versterken van het taalnetwerk	10
4.4.3. Actielijn 3: Verminderen van laaggeletterdheid	10
4.4.4. Actielijn 4: Vroegsignalering van laaggeletterdheid	10
4.4.5. Evaluatie en monitoring	10
5. Financiën	11
5.1. Financiën	11
5.1.1. Decentralisatie-uitkering	11
5.1.2. Overige middelen en subsidies	11
Bijlage 1: Laaggeletterdheid in Weert	12
Bijlage 2: Verbinding met het brede sociale domein	15

1. Inleiding

Laaggeletterdheid is een urgent vraagstuk in onze samenleving. Het Rijk investeert in de periode 2020 - 2024 extra in maatregelen voor de aanpak van laaggeletterdheid, in aanvulling op het jaarlijkse budget voor volwasseneneducatie voor de gemeenten.

Op basis van deze landelijke opdracht is in 2020 door de zeven Midden-Limburgse gemeenten het Regionaal Programma Volwasseneneducatie en Laaggeletterdheid 2021 – 2024 ontwikkeld.¹

De populatie van laaggeletterden verschilt van gemeente tot gemeente en de verschillen tussen de doelgroepen zijn groot. Het Regionaal Programma Volwasseneneducatie en Laaggeletterdheid 2021 - 2024 biedt daarom ruimte voor iedere gemeente om die lokale accenten te leggen die nodig zijn om laaggeletterden beter te bereiken. Stichting Lezen en Schrijven ondersteunt de gemeenten bij het opstellen van dit programma en bij de aanpak van laaggeletterdheid.

In Nederland hebben 2,5 miljoen mensen van 16 jaar en ouder moeite met lezen, schrijven en/of rekenen, dat komt neer op 18% van de totale bevolking. Die groep bestaat uit 1,8 miljoen mensen tussen de 16 en 65 jaar (beroepsbevolking) en ruim 700.000 mensen ouder dan 65 jaar. Meer dan de helft van deze groep is autochtoon en 57% werkt.²

Laaggeletterden hebben vaak ook moeite met digitale vaardigheden. Om goed mee te kunnen doen in de maatschappij moet je voldoende digitale vaardigheden hebben. Dat zijn vaardigheden die nodig zijn om te kunnen lezen, schrijven en rekenen op digitale apparaten. Denk hierbij bijvoorbeeld aan het gebruik van een betaalautomaat of wasmachine.

Er bestaat een groeiende kloof tussen laaggeletterden en geletterden. Eén van de redenen is dat er steeds meer digitale vaardigheden van mensen gevraagd wordt. Zo is het steeds gebruikelijker voor de overheid en bedrijven om hun diensten online aan te bieden. Denk bijvoorbeeld aan het gebruik van DigiD en het aanvragen van toeslagen.³

Laaggeletterdheid komt in iedere gemeente van Nederland voor. De samenstelling van de populatie laaggeletterden kan lokaal wel sterk verschillen. In dit uitvoeringsplan beschrijven we de aanpak van laaggeletterdheid in Weert voor de jaren 2022 t/m 2024.

¹ <https://gemeenteraad.weert.nl/documenten/Raadsinformatiebrieven/Raadsinformatiebrief-over-Regionaal-programma-Volwasseneneducatie-en-Laaggeletterdheid-Midden-Limburg-2021-2024.pdf>

² Maastricht University, 2018, "Feiten & Cijfers Laaggeletterdheid, De invloed van lage basisvaardigheden op deelname aan de maatschappij"

³ Factsheet Digitale vaardigheden en laaggeletterdheid, Stichting Lezen en Schrijven

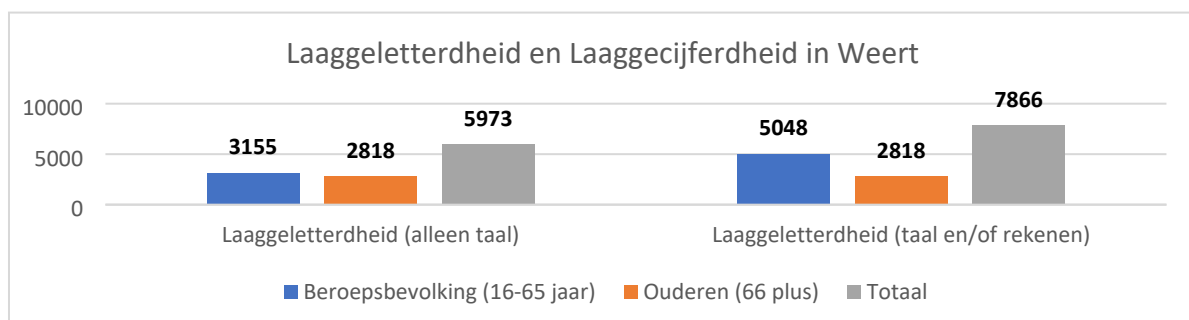
2. Laaggeletterdheid in Weert

2.1. Beroepsbevolking

De totale beroepsbevolking (inwoners tussen 16 en 65 jaar) van Weert bestond op 1 januari 2020 uit 31.547 personen.⁴ In Weert is naar schatting 10% van de beroepsbevolking laaggeletterd. Dit betekent dat ongeveer 3.155 personen laaggeletterd zijn (alleen taal), waarvan naar schatting 1.262 personen sterk en 1.893 personen mild laaggeletterd zijn.

2.2. Laaggecijferdheid

Weert telt naar schatting in totaal 5.973 laaggeletterden (10% van de beroepsbevolking en 25,2% van de 66-plussers). Uit *Geletterdheid in Zicht* blijkt voor het eerst ook dat er een grote groep mensen is die ook moeite heeft met rekenen. Volgens de brede definitie van laaggeletterdheid (lezen, schrijven en/of rekenen) is 16% van de Weertse beroepsbevolking laaggeletterd en/of laaggecijferd, dat zijn 5.048 personen. Onderstaande diagram geeft het aantal laaggeletterden en laaggecijferden weer in absolute cijfers op basis van een doorrekening van bevolkingscijfers van het CBS van 1 januari 2020.

Figuur 1 Laaggeletterden (alleen taal) en laaggeletterden (taal en/of rekenen) in Weert op basis van bevolkingscijfers CBS van 1 januari 2020

Laaggecijferdheid kan op sociaal gebied grote problemen opleveren. Iemand die moeite heeft met omgaan met geld en het plannen van tijd, wordt afhankelijk van anderen. Hij of zij kan daarbij zelfs een gemakkelijke prooi worden voor mensen die daar misbruik van willen maken. Ook zijn er medische risico's: het niet goed kunnen volgen van instructies voor het innemen van medicijnen kan ernstige gevolgen hebben. Net zoals bij laaggeletterdheid zijn er ook maatschappelijke gevolgen, denk bijvoorbeeld aan sociale uitsluiting (ontwijkend gedrag, vermijding, schaamte), problemen op het werk (werktijden begrijpen, werkinstructies, op tijd komen), slechte gezondheid (medicijnen, voedingsadviezen) en schulden (budgetteren, leningen).

Zie bijlage 1 voor meer informatie over het aantal laaggeletterden per doelgroep in Weert.

⁴ [Bevolkingscijfers per 1 januari 2020, CBS, geraadpleegd juli 2020](#)

3. Verbinding met het brede sociale domein

We zien binnen het sociaal domein dat het beheersen van basisvaardigheden door inwoners een belangrijke voorwaarde is om mee te kunnen doen. De aanpak van laaggeletterdheid is dus een belangrijke factor bij het behalen van deze beleidsdoelen in het sociaal domein zoals die zijn vastgelegd in het *Regionaal Beleidsplan Sociaal Domein 2020 t/m 2023* en het bijbehorende *Regionaal Uitvoeringsplan Sociaal Domein*. De kernboodschap is: "Samen aan de slag met talent: iedereen telt mee, doet mee en draagt bij naar eigen vermogen." Om deze visie uit te voeren wordt het gedachtegoed van positieve gezondheid gebruikt. Dit vertaalt zich in het beleidsplan naar vier maatschappelijke effecten;

1. De zelfredzaamheid van inwoners vergroten;
2. Meer inwoners doen mee, inclusieve samenleving;
3. Inwoners krijgen beter passende ondersteuning, zo preventief mogelijk, zo kort als mogelijk en zo lang als nodig;
4. De samenredzaamheid maatschappij versterken.

De aanpak van laaggeletterdheid sluit hier goed op aan, omdat hiermee ook andere maatschappelijke problemen worden voorkomen.

3.1. Werk en participatie

De arbeidsmarkt verandert snel. Daarom is het belangrijk dat mensen blijven leren en zich blijven ontwikkelen. Basisvaardigheden (taal, rekenen en digitale vaardigheden) onderhouden en verbeteren hoort daarbij. Het hebben van goede basisvaardigheden vergroot de kansen van werknemers op de arbeidsmarkt. Het is bijvoorbeeld makkelijker om op internet vacatures te zoeken en sollicitatiebrieven te schrijven. Ook op het werk zelf wordt het makkelijker. Denk aan digitale opdrachten zoals werkbriefjes insturen, vakanties aanvragen of uitleg over veiligheid lezen en begrijpen.

3.2. Armoede en schulden

Armoede en laaggeletterdheid gaan hand in hand. Kinderen die in armoede opgroeien hebben een grotere kans om laaggeletterd te worden en laaggeletterden hebben een grotere kans om in armoede te leven dan geletterden. 19% van de laaggeletterden leeft ten minste 1 jaar onder de armoedegrens en 6,2% van de laaggeletterden leeft langer dan 3 jaar in armoede.⁵

Mensen moeten hun weg vinden in diverse complexe inkomens- en ondersteuningsregelingen. Lang niet iedereen is daartoe altijd voldoende in staat.⁶ In december 2020 is de beleidsnota *Armoedebeleid 2021-2024* vastgesteld. Bij de uitvoering hiervan is er aandacht voor laaggeletterden.

Op 1 januari 2021 is de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (Wgs) gewijzigd en daarmee is vroegsignalering van schulden een wettelijke taak voor de gemeente geworden. Bij het uitvoeren van taken rond vroegsignalering is het belangrijk om rekening te houden met laaggeletterdheid. Wat is immers het effect van een brief als mensen die niet kunnen lezen. Vroegsignalering bij problematische schulden biedt bovendien goede kansen om laaggeletterden te motiveren om hun vaardigheden te verbeteren, zeker als de schulden nog niet zo problematisch zijn dat een schuldsaneringstraject nodig is.

3.3. Gezondheid

De gezondheidssituatie van mensen die moeite hebben met lezen en schrijven is minder goed. Dat komt omdat zij vaak de vaardigheden missen om goed om te gaan met informatie over gezondheid, ziekte en zorg. De gevolgen hiervan voor hun gezondheid zijn groot. Mensen die moeite hebben met lezen en schrijven voelen zich vaak een stuk minder gezond, maken meer gebruik van een huisarts en ziekenhuis en minder gebruik van zorg vooraf en nazorg.

⁵ [Maastricht University, 2018, "Feiten & Cijfers Laaggeletterdheid, De invloed van lage basisvaardigheden op deelname aan de maatschappij"](#)

⁶ [Rijksuniversiteit Groningen, 2019, Lezen is niet begrijpen](#)

De beleidsnota *Positief gezond Weert 2021-2024* is gebaseerd op Positieve Gezondheid⁷ Hierbij wordt gezondheid aan de hand van zes dimensies benaderd. Door deze brede benadering wordt bijgedragen aan het vermogen van mensen om met fysieke, emotionele en sociale uitdagingen in het leven om te gaan en zoveel mogelijk eigen regie te voeren.

3.4. Gezin en preventie

Kinderen in taalarme gezinnen lopen een groter risico om op te groeien tot laaggeletterde volwassenen. Ouders hebben een belangrijke rol in de taalontwikkeling van hun kind. Zij zijn zich daar niet altijd van bewust.

Voor ouders die moeite hebben met lezen, schrijven, rekenen en/of digitale vaardigheden is het vaak ook ingewikkelder om mee te doen op de school van hun kinderen. Denk bijvoorbeeld aan: Meedoen in een groepsapp, 10-minutengesprekken, helpen met huiswerk etc., voor laaggeletterde ouders is het een enorme opgave.

In de notitie *Onderwijsbeleid Weert 2019*, een onderdeel van het preventief jeugdbeleid, is een van de kernbegrippen *taal*. Niet alleen voor de kinderen maar ook voor hun ouders.

We zetten onderwijsbeleid in vanuit drie samenhangende invalshoeken:

1. Generiek: toegang tot sterke basisvoorzieningen/wegnemen van belemmeringen voor allen
2. Selectief: gerichte acties bij kinderopvang en scholen met veel doelgroepkinderen
3. Indicatief: extra individuele hulp naar aanleiding van een concrete vraag.

Zie bijlage 2 voor meer informatie over de verbinding met het sociale domein.

⁷ Institute for Positive Health, 2020.

4. De aanpak van laaggeletterdheid in Weert

4.1. De aanpak van laaggeletterdheid in Weert tot nu toe

Het aanpakken van laaggeletterdheid in Weert is niet nieuw. Het is een thema waarvoor vanuit de gemeente en al geruime tijd aandacht is. In 2016 is het Taalakkoord Weert, Nederweert, Leudal en Maasgouw gesloten tussen deze vier gemeenten, Bibliocenter, Gilde Educatie, Punt Welzijn Weert, Vorkmeer Nederweert, Servicepunt vrijwilligers Maasgouw en Stichting Lezen en Schrijven. Het doel was het voorkomen en verminderen van laaggeletterdheid en aan dat doel is de afgelopen jaren hard gewerkt. Bij Bibliocenter is taalaanbod ontwikkeld, dat toegankelijk is voor mensen die Nederlands als moedertaal hebben en voor mensen voor wie Nederlands de tweede taal is. Samen met Punt Welzijn wordt dat taalaanbod niet alleen in de bibliotheek aangeboden, maar ook in de wijken Fatima, Groenewoud en Keent. Bij de Risse Groep kunnen werknemers die Nederlands als moedertaal hebben onder begeleiding van Werk.kom op de werkvloer aan de slag met de cursus "*Beter Lezen en Schrijven*".

Er is niet alleen gewerkt aan het creëren van taalaanbod. Er zijn ook belangrijke lessen geleerd die de aanpak van laaggeletterdheid in Weert kunnen verbeteren. Laaggeletterden, en vooral laaggeletterden die Nederlands als moedertaal hebben, melden zich niet vanzelf. Schaamte is daarbij een groot probleem. Vaak weten de mensen niet dat er hulp is om beter te leren lezen en schrijven, maar het kan ook zijn dat mensen zelf niet in de gaten hebben dat ze laaggeletterd zijn.

4.2. Onze ambities en doelen

Samen met onze partners willen we investeren in het bereiken en motiveren van laaggeletterde inwoners van de gemeente Weert. Met een passend aanbod willen we het aantrekkelijk maken om taallessen te volgen. We bereiken en motiveren onze laaggeletterde inwoners eerder en beter om aan de slag te gaan met het verbeteren van hun basisvaardigheden. Dit geldt in het bijzonder voor de doelgroep met Nederlands als moedertaal (NT1). Het leren van deze basisvaardigheden is geen doel op zich, maar een middel om de gezondheid van onze inwoners te verbeteren, armoede tegen te gaan, welzijn te verbeteren, eenzaamheid te bestrijden en participatie op de arbeidsmarkt en in de samenleving te vergroten.

Daarom is het erg belangrijk dat het taalnetwerk niet alleen bestaat uit partners die goed zijn in het aanbieden van taalcursussen, maar dat juist ook partners worden aangesloten die vooral een belangrijke vindplaats voor laaggeletterden zijn. Ook is het belangrijk dat we de samenwerking in dat brede taalnetwerk versterken. Als we goed samenwerken, dan kunnen we meer laaggeletterden vinden en op een passende manier helpen. Dat geldt niet alleen voor de samenwerking in het Weertse taalnetwerk, maar ook in het Midden-Limburgse taalnetwerk.

Tot slot is het belangrijk dat we samen met onze partners op een creatieve manier aan de slag gaan. In veel gevallen zullen we moeten werken aan het verleiden van laaggeletterden om weer te gaan leren, voordat we gaan werken aan het verbeteren van basisvaardigheden.

Onze ambities en doelen zijn opgenomen in de volgende doelenboom:

Visie

Samen aan de slag met talent: iedereen telt mee, doet mee en draagt bij naar eigen vermogen.

Maatschappelijke effecten

Vergroten van de zelfredzaamheid van inwoners.

Meer inwoners doen mee, inclusieve samenleving.

Inwoners krijgen beter passende ondersteuning, zo preventief mogelijk, zo kort als mogelijk en zo lang als nodig.

Doelen Beleidsplan

Meer jeugdigen groeien gezond en veilig op en krijgen gelijke kansen talenten te ontwikkelen.

Meer inwoners ontwikkelen en benutten hun talenten.

Subdoelen Volwasseneneducatie en laaggeletterdheid

Meer aandacht binnen de gemeente voor laaggeletterdheid.

Meer laaggeletterden worden actief ondersteund.

Versterken en uitbreiden van het taalnetwerk.

Meer laaggeletterden zijn vroegtijdig in beeld.

Resultaten

Het aantal cursisten is toegenomen

Er is een intensievere samenwerking binnen het taalnetwerk

Het aantal laaggeletterden is afgenomen

Activiteiten

Inzetten op toegankelijke dienstverlening

Inzetten op kennisopbouw over laaggeletterdheid binnen de gemeente

Toeleidingsaanbod optimaliseren

Een regionaal Taalakkoord opstellen

Ontwikkelmogelijkheden van bestaand (camouflage-)aanbod onderzoeken

Versterken en uitbreiden van het taalnetwerk in Weert

Taalhuis inzetten als spin in het web van het taalnetwerk in Weert

Ontwikkelen van passend aanbod voor NT1 laaggeletterden

KPI's/Prestatie-meetwaarden

Aantal cursisten

Aantal cursussen

4.3. Doelgroepen

In principe kunnen alle inwoners in Midden-Limburg die behoren tot de doelgroep van de Wet educatie en beroepsonderwijs (WEB) gebruik maken van het educatieaanbod. Onder de WEB doelgroep vallen niet-inburgeringsplichtige inwoners van 18 jaar en ouder. Laaggeletterden vormen echter geen uniforme groep, hun leerbehoeften zijn divers en vragen om een eigen aanpak op maat. We geven voorrang aan vier specifieke doelgroepen voor wie, op basis van onderbouwde onderzoeksresultaten, extra inzet nodig is:

1. Laaggeletterde 50-plusser die willen en kunnen meedoen;
2. Laaggeletterde werkenden en werkzoekenden die hun positie op de arbeidsmarkt kunnen versterken;
3. Laaggeletterden die in armoede leven;
4. Laaggeletterde ouders en verzorgers.

Het *Regionaal Programma Volwasseneneducatie en Laaggeletterdheid 2021 – 2024* bevat een uitgebreide toelichting over deze vier geprioriteerde doelgroepen. De gemeente Weert legt in haar aanpak nadruk op het bereiken van laaggeletterden met Nederlands als moedertaal, de zogenaamde NT1-ers, en jongeren.

4.4. Acties

In het Regionaal Programma Volwasseneneducatie en Laaggeletterdheid 2021 - 2024 zijn vier actielijnen opgenomen:

1. Gemeenten geven het goede voorbeeld;
2. Versterken van het taalnetwerk;
3. Verminderen van laaggeletterdheid (curatie);
4. Voorkomen van laaggeletterdheid (preventie).

Als gemeente zijn we ons bewust van de grote verantwoordelijkheid die wij zelf hebben in het vinden, motiveren en doorverwijzen van laaggeletterden. We zullen daarin onze rol versterkt oppakken. Daarnaast is het belangrijk dat we het taalnetwerk in Weert uitbreiden en versterken, zodat laaggeletterden die gevonden worden aan de slag kunnen met taalaanbod dat aansluit op hun wensen en behoeften. De wijze waarop wordt hieronder nader toegelicht. Wij kunnen dit als gemeente natuurlijk niet alleen. Bij de uitvoering van de diverse actielijnen wordt dan ook de samenwerking gezocht met verschillende sociale partners in de gemeente Weert en uiteraard het bestaande taalnetwerk. Een belangrijke externe partner hierin is *Stichting Lezen en Schrijven*.

4.4.1. Actielijn 1: Gemeente geeft het goede voorbeeld

We moeten als gemeente zelf het goede voorbeeld geven als het gaat om het aanpakken van laaggeletterdheid. Dat doen we door in te zetten op toegankelijke dienstverlening en kennisopbouw.

Wat
Het regelmatig onder de aandacht blijven brengen van de gemeentelijke Schrijfwijzer en de Toolkit Communicatie
Onderzoeken of en hoe de Taalmeter vaker ingezet kan worden
Opstellen van nieuwe brieven/beschikkingen en laten controleren door zogenaamde coaches Klare Taal
Website laten controleren op leesbaarheid door stichting Lezen en Schrijven
Minimaal 1x per jaar een artikel over laaggeletterdheid in Samen Leven in Weert (bijvoorbeeld interviews)
Organiseren van kennissessies over laaggeletterdheid voor ambtenaren en partners

4.4.2. Actielijn 2: Versterken van het taalnetwerk

Het taalnetwerk heeft een belangrijke rol in het vinden, motiveren en opleiden van laaggeletterden. We investeren in de aanpak van laaggeletterdheid door het Weertse taalnetwerk te versterken en uit te breiden. We hebben aandacht voor de rol van het Taalhuis en doen mee aan het Regionale Taalakkoord dat in 2022 in Midden-Limburg wordt gesloten.

Wat
Een regionaal taalakkoord sluiten voor het vinden en doorverwijzen van laaggeletterden
Versterken en uitbreiden van het taalnetwerk
Intensiveren van de lokale samenwerking
Vaststellen formeel taalaanbod
Vaststellen niet-formeel taalaanbod
Vaststellen informeel aanbod

4.4.3. Actielijn 3: Verminderen van laaggeletterdheid

Samen met het taalnetwerk bestrijden we laaggeletterdheid door het vinden, motiveren en opleiden van laaggeletterden. Om laaggeletterdheid te verminderen willen we onder andere het proces van doorverwijzing van laaggeletterden in kaart brengen/optimaliseren en onderzoeken of er een mogelijkheid is om camouflage-aanbod in te zetten bij NT1'ers.

Wat
Proces voor doorverwijzing van laaggeletterden in kaart brengen/optimaliseren
Signaleren en bespreekbaar maken van laaggeletterdheid en vervolgens het verzekeren van een 'warme overdracht'
Stimuleren van overdracht laaggeletterden tussen formeel en informeel aanbod
Onderzoeken of er een mogelijkheid is om camouflage-aanbod in te zetten bij NT1'ers
Experimenteren met de aanpak van laaggeletterdheid via werkgevers

4.4.4. Actielijn 4: Vroegsignalering van laaggeletterdheid

De afgelopen jaren is geïnvesteerd in het ontwikkelen van taal-, rekenen en digitaal cursusaanbod in de gemeente Weert. Aanbod is er voor zowel de NT1 als de NT2 doelgroep. In de periode 2022 t/m 2024 zetten we in op de verdere ontwikkeling van dit aanbod, zodat het optimaal aansluit bij de wensen en behoeften van laaggeletterden.

Wat
Signaleren en doorverwijzen van laaggeletterde ouders via CJG
Signaleren en doorverwijzen van laaggeletterde ouders via AMW
Signaleren en doorverwijzen van laaggeletterde ouders via het onderwijs
Signaleren en doorverwijzen van laaggeletterden via de Vraagwijzer
Experimenteren met passend aanbod voor bovenstaande doelgroepen

4.4.5. Evaluatie en monitoring

Gedurende de looptijd van dit plan komen de betrokken gemeenten regelmatig samen om de voortgang te bespreken met elkaar. Daarnaast is met Bibliocenter afgesproken dat ze elk kwartaal deelnemersaantallen aan de betrokken gemeenten rapporteren. Ook zal er vanuit het taalnetwerk het taalaanbod jaarlijks geëvalueerd en zo nodig bijgesteld worden. Tenslotte wordt er met belangstelling de ontwikkeling van een landelijke monitor laaggeletterdheid gevolgd.

5. Financiën

5.1. Financiën

Financiering van de aanpak van laaggeletterdheid wordt centraal geregeld via de systematiek van de Wet Educatie en Beroepsonderwijs (WEB). De bestaande middelen die worden gefinancierd door het Rijk met de WEB, zijn kaderstellend.

Wet educatie en beroepsonderwijs (WEB)

De WEB is het juridisch en financieel kader voor het beleid gericht op volwasseneneducatie en laaggeletterdheid. Roermond is als centrumgemeente verantwoordelijk voor het realiseren van een dekkend educatieaanbod in de regio, in overleg en samenwerking met de regiogemeenten in de arbeidsmarktregio Midden-Limburg.

5.1.1. Decentralisatie-uitkering

Dit budget besteden wij aan de coördinatie van de regionale aanpak, het realiseren van één Taalakkoord, het vinden en bereiken van doelgroepen en het bieden van informeel educatieaanbod op maat.

De subsidiebedragen van de decentralisatie-uitkering over 2022-2024 zijn nog niet bekend, het Ministerie publiceert deze bedragen jaarlijks in de septembercirculaire.

5.1.2. Overige middelen en subsidies

Veel beleidsterreinen van de gemeenten hebben raakvlak met de aanpak van laaggeletterdheid, zoals de Participatiewet, VVE en Armoedebestrijding. We bundelen de beschikbare krachten en middelen tot een integrale aanpak waardoor onze inwoners op diverse leefgebieden beter mee kunnen doen. Bij het ontwikkelen van nieuwe initiatieven nemen we ook andere mogelijke financieringsbronnen mee zoals subsidies van Provincie Limburg of Tel mee met Taal.

Afspraken hierover zijn vastgelegd in het regionaal programma Volwasseneneducatie en Laaggeletterdheid Midden-Limburg 2021-2024.

Bijlage 1: Laaggeletterdheid in Weert

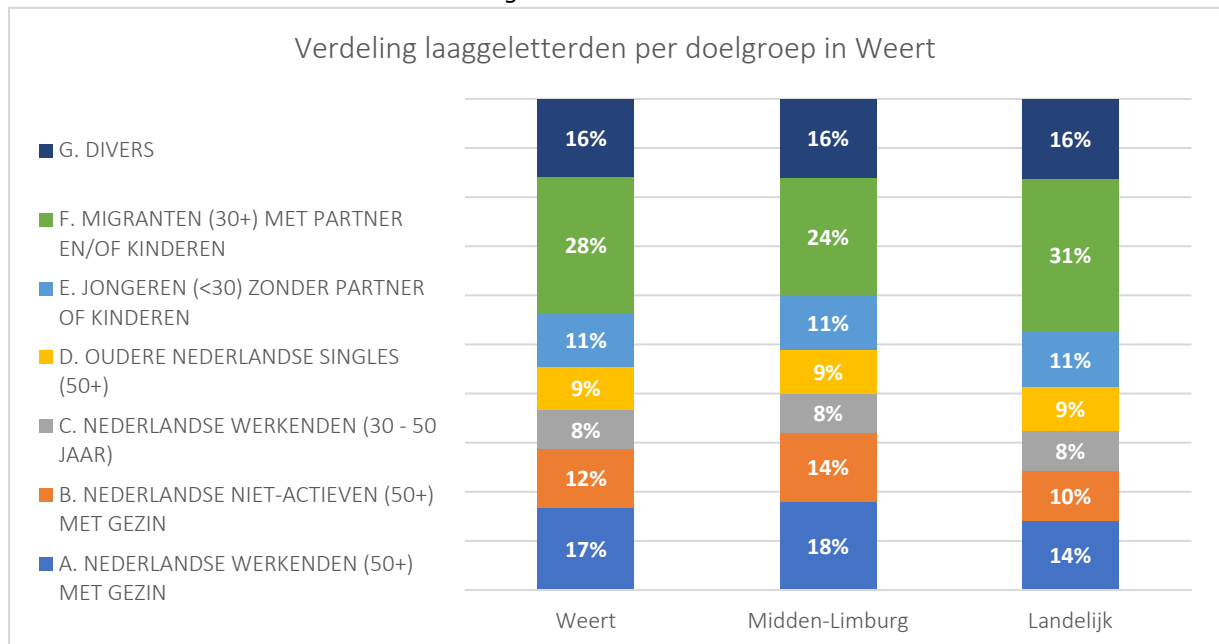
2.1 Beroepsbevolking

Tot nu toe gingen we ervan uit dat tussen de 11% en 13% van de beroepsbevolking van Weert laaggeletterd is (alleen taal).⁸ Nieuw onderzoek door *Geletterdheid in Zicht, gericht op de bevolking tussen 16 en 65 jaar*, biedt nieuwe inzichten in de laaggeletterde beroepsbevolking. In Weert is naar schatting 10% van de beroepsbevolking laaggeletterd (alleen taal). Van die laaggeletterde beroepsbevolking is 4% sterk laaggeletterd en 6% mild laaggeletterd. De onderzoekers gaan ervan uit dat het voor mild laaggeletterden haalbaarder is om een hoger niveau van geletterdheid te bereiken dan voor mensen die sterk laaggeletterd zijn.⁹

De totale beroepsbevolking van Weert bestond op 1 januari 2020 uit 31.547 personen.¹⁰ Naar schatting zijn 3.155 personen in de beroepsbevolking van Weert laaggeletterd (alleen taal), waarvan naar schatting 1.262 personen sterk en 1.893 personen mild laaggeletterd zijn. De doelgroepenanalyse van *Geletterdheid in Zicht* geeft voor het eerst per gemeente inzicht in de samenstelling van de laaggeletterde beroepsbevolking. *Geletterdheid in Zicht* onderscheidt 7 verschillende doelgroepen:

- A. Nederlandse werkenden (50+) met gezin;
- B. Nederlandse niet-actieven (50+) met gezin;
- C. Nederlandse werkenden (30 - 50 jaar);
- D. Oudere Nederlandse singles (50+);
- E. Jongeren (30-) zonder partner of kinderen;
- F. Migranten (30+) met partner en/of kinderen;
- G. Divers.

Voor deze verschillende doelgroepen is uitgewerkt hoe je ze kunt vinden en motiveren om met basisvaardigheden aan de slag te gaan.¹¹ Onderstaande diagram geeft weer hoe de laaggeletterde beroepsbevolking van Weert is opgebouwd in vergelijking met de laaggeletterde beroepsbevolking van Midden-Limburg en Nederland.

Figuur 2 Doelgroepen laaggeletterde beroepsbevolking Weert, *Geletterdheidinzicht.nl*

Voor de gemeente Weert zijn twee belangrijke conclusies te trekken. Uit de doelgroepenanalyse blijkt dat met name het aandeel laaggeletterden met een Nederlandse achtergrond (50+) in de

⁸ *Regionale spreiding van laaggeletterdheid in Nederland, ROA, 2016, p. 22*

⁹ *Geletterdheid in Zicht, CINOP-ECBO, ROA en Etil, 2020*

¹⁰ *Bevolkingscijfers per 1 januari 2020, CBS, geraadpleegd juli 2020*

¹¹ *Handreiking Doelgroepenanalyse, CINOP-ECBO, ROA en Etil, 2020, p. 9 e.v.*

gemeente Weert groter is dan gemiddeld in Nederland (A, B en D). Samen vormen zij 38% van de laaggeletterde beroepsbevolking in Weert. Landelijk vormen deze groepen samen 33% van de laaggeletterde beroepsbevolking uit.

Opvallend is ook dat het aandeel van doelgroep F, migranten (30+) met partner en/of kinderen, groter is dan het Midden-Limburgse gemiddelde en net onder het landelijk gemiddelde zit. In doelgroep F gaat het met name om eerste generatie migranten met een laag opleidingsniveau, 45% van de laaggeletterden in deze doelgroep heeft alleen basisonderwijs in land van herkomst gevolgd. De groep bestaat uit een mix van werkenden en niet werkenden, waarbij de groep werkenden veel groter is dan de groep die een bijstandsuitkering krijgt.¹²

2.2 Ouderen

Op basis van beschikbare gegevens over laaggeletterdheid bij ouderen in Duitsland kan de schatting worden gemaakt dat er in Nederland rond de 700.000 laaggeletterde 65-plussers zijn. Dit komt neer op 25,2% laaggeletterden in deze leeftijdscategorie.¹³

Op 1 januari 2020 waren er in Weert 11.181 personen 66 jaar of ouder.¹⁴ Naar schatting zijn 2.818 inwoners van Weert in deze leeftijdscategorie laaggeletterd.

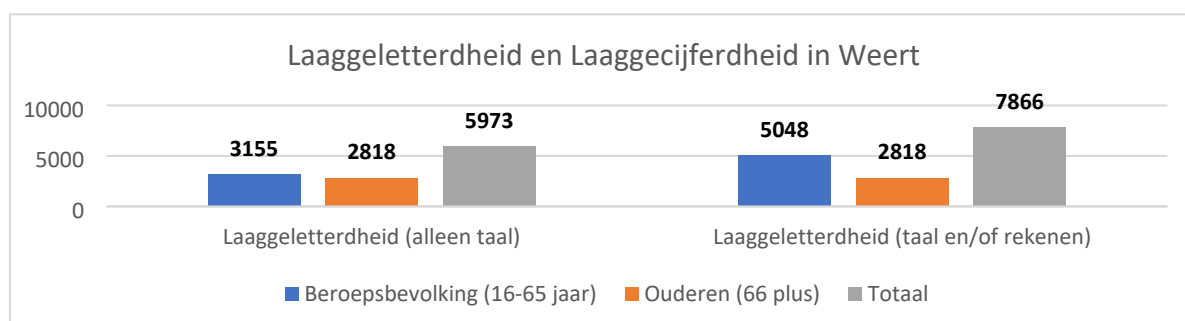
2.3 Jongeren die een risico lopen om laaggeletterd te worden

Het percentage Nederlandse jongeren (15-jarigen) dat risico loopt om laaggeletterd te worden, blijft fors toenemen. Van 17,9% in 2015 naar 24% in 2018. Daarnaast geeft 60% van de leerlingen aan alleen te lezen als het moet, bijvoorbeeld voor het opzoeken van informatie voor schoolopdrachten.¹⁵

Op 1 januari 2020 telde de gemeente Weert 527 personen in de leeftijd van 15 jaar.¹⁶ Naar schatting lopen 126 Weertse 15-jarigen het risico om laaggeletterd te worden.

2.4 Laaggecijferdheid

Weert telt naar schatting 5.972 laaggeletterden (10% van de beroepsbevolking en 25,2% van de 66-plussers) (alleen taal). 126 Weertse 15-jarigen lopen risico om laaggeletterd te worden. Uit *Geletterdheid in Zicht* blijkt voor het eerst ook dat er een grote groep mensen is die ook moeite heeft met rekenen. Volgens de brede definitie van laaggeletterdheid (lezen, schrijven en/of rekenen) is 16% van de Weertse beroepsbevolking laaggeletterd en/of laaggecijferd, dat zijn 5.048 personen. Onderstaande diagram geeft het aantal laaggeletterden en laaggecijferden weer in absolute cijfers op basis van een doorrekening van bevolkingscijfers van het CBS van 1 januari 2020.

Figuur 3 Laaggeletterden (alleen taal) en laaggeletterden (taal en/of rekenen) in Weert op basis van bevolkingscijfers CBS van 1 januari 2020

Laaggecijferdheid kan op sociaal gebied grote problemen opleveren. Iemand die moeite heeft met omgaan met geld en het plannen van tijd, wordt afhankelijk van anderen. Hij of zij kan daarbij zelfs

¹² [Handreiking Doelgroepenanalyse, CINOP-ECBO, ROA en Etil, 2020, p. 9 e.v.](#)

¹³ [Maastricht University, 2018, "Feiten & Cijfers Laaggeletterdheid, De invloed van lage basisvaardigheden op deelname aan de maatschappij"](#)

¹⁴ [Bevolkingscijfers per 1 januari 2020, CBS, geraadpleegd juli 2020](#)

¹⁵ [Resultaten PISA 2018 in vogelvlucht, Universiteit Twente, 2019](#)

¹⁶ [Bevolkingscijfers per 1 januari 2020, CBS, geraadpleegd juli 2020](#)

een gemakkelijke prooi worden voor mensen die daar misbruik van willen maken. Ook zijn er medische risico's: het niet goed kunnen volgen van instructies voor het innemen van medicijnen kan ernstige gevolgen hebben. Net zoals bij laaggeletterdheid zijn er ook maatschappelijke gevolgen, denk bijvoorbeeld aan sociale uitsluiting (ontwijkend gedrag, vermijding, schaamte), problemen op het werk (werktijden begrijpen, werkinstructies, op tijd komen), slechte gezondheid (medicijnen, voedingsadviezen) en schulden (budgetteren, leningen).

Bijlage 2: Verbinding met het brede sociale domein

We zien binnen het sociaal domein dat het beheersen van basisvaardigheden door inwoners een belangrijke voorwaarde is om mee te kunnen doen. De aanpak van laaggeletterdheid is dus een belangrijke factor bij het behalen van deze beleidsdoelen in het sociaal domein zoals die zijn vastgelegd in het *Regionaal Beleidsplan Sociaal Domein 2020 t/m 2023* en het bijbehorende *Regionaal Uitvoeringsplan Sociaal Domein*. De kernboodschap is: "Samen aan de slag met talent: iedereen telt mee, doet mee en draagt bij naar eigen vermogen." Om deze visie uit te voeren wordt het gedachtegoed van positieve gezondheid gebruikt. Dit vertaalt zich in het beleidsplan naar vier maatschappelijke effecten;

5. De zelfredzaamheid van inwoners vergroten;
6. Meer inwoners doen mee, inclusieve samenleving;
7. Inwoners krijgen beter passende ondersteuning, zo preventief mogelijk, zo kort als mogelijk en zo lang als nodig;
8. De samenredzaamheid maatschappij versterken.

De aanpak van laaggeletterdheid sluit hier goed op aan, omdat hiermee ook andere maatschappelijke problemen worden voorkomen.

3.1. Werk en participatie

De arbeidsmarkt verandert snel. Daarom is het belangrijk dat mensen blijven leren en zich blijven ontwikkelen. Basisvaardigheden (taal, rekenen en digitale vaardigheden) onderhouden en verbeteren hoort daarbij. Het hebben van goede basisvaardigheden vergroot de kansen van werknemers op de arbeidsmarkt. Het is bijvoorbeeld makkelijker om op internet vacatures te zoeken en sollicitatiebrieven te schrijven. Ook op het werk zelf wordt het makkelijker. Denk aan digitale opdrachten zoals werkbriefjes insturen, vakanties aanvragen of uitleg over veiligheid lezen en begrijpen.

3.2. Armoede en schulden

Armoede en laaggeletterdheid gaan hand in hand. Kinderen die in armoede opgroeien hebben een grotere kans om laaggeletterd te worden en laaggeletterden hebben een grotere kans om in armoede te leven dan geletterden. 19% van de laaggeletterden leeft ten minste 1 jaar onder de armoedegrens en 6,2% van de laaggeletterden leeft langer dan 3 jaar in armoede.¹⁷

Uit onderzoek blijkt bovendien dat 50% van de mensen met problematische schulden moeite heeft met taal. Laaggeletterden missen vaak vaardigheden die nodig zijn om goed met financiële problemen om te gaan, maar het eerlijke verhaal is ook dat financieel zelfredzaam zijn niet gemakkelijk is. Mensen met schulden moeten in staat zijn alle relevante informatie te begrijpen en overzicht te houden.

Mensen moeten hun weg vinden in diverse complexe inkomens- en ondersteuningsregelingen. Lang niet iedereen is daartoe altijd voldoende in staat.¹⁸ In december 2020 is de beleidsnota *Armoedebeleid 2021-2024* vastgesteld. Bij de uitvoering hiervan is er aandacht voor laaggeletterden.

Op 1 januari 2021 is de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (Wgs) gewijzigd en daarmee is vroegsignalering van schulden een wettelijke taak voor de gemeente geworden. Bij het uitvoeren van taken rond vroegsignalering is het belangrijk om rekening te houden met laaggeletterdheid. Wat is immers het effect van een brief als mensen die niet kunnen lezen. Vroegsignalering bij problematische schulden biedt bovendien goede kansen om laaggeletterden te motiveren om hun vaardigheden te verbeteren, zeker als de schulden nog niet zo problematisch zijn dat een schuldsaneringstraject nodig is.

¹⁷ [Maastricht University, 2018, "Feiten & Cijfers Laaggeletterdheid, De invloed van lage basisvaardigheden op deelname aan de maatschappij"](#)

¹⁸ [Rijksuniversiteit Groningen, 2019, Lezen is niet begrijpen](#)

3.3. Gezondheid

De gezondheidssituatie van mensen die moeite hebben met lezen en schrijven is minder goed. Dat komt omdat zij vaak de vaardigheden missen om goed om te gaan met informatie over gezondheid, ziekte en zorg. De gevolgen hiervan voor hun gezondheid zijn groot. Mensen die moeite hebben met lezen en schrijven voelen zich vaak een stuk minder gezond, maken meer gebruik van een huisarts en ziekenhuis en minder gebruik van zorg vooraf en nazorg.

De beleidsnota *Positief gezond Weert 2021-2024* is gebaseerd op Positieve Gezondheid¹⁹ Hierbij wordt gezondheid aan de hand van zes dimensies benaderd. Door deze brede benadering wordt bijgedragen aan het vermogen van mensen om met fysieke, emotionele en sociale uitdagingen in het leven om te gaan en zoveel mogelijk eigen regie te voeren.

3.4 Gezin en preventie

Kinderen in taalarme gezinnen lopen een groter risico om op te groeien tot laaggeletterde volwassenen. Ouders hebben een belangrijke rol in de taalontwikkeling van hun kind. Zij zijn zich daar niet altijd van bewust.

Voor ouders die moeite hebben met lezen, schrijven, rekenen en/of digitale vaardigheden is het vaak ook ingewikkelder om mee te doen op de school van hun kinderen. Denk bijvoorbeeld aan: Meedoen in een groepsapp, 10-minutengesprekken, helpen met huiswerk etc., voor laaggeletterde ouders is het een enorme opgave.

In de notitie *Onderwijsbeleid Weert 2019*, een onderdeel van het preventief jeugdbeleid, is een van de kernbegrippen *taal*. Niet alleen voor de kinderen maar ook voor hun ouders.

We zetten onderwijsbeleid in vanuit 3 samenhangende invalshoeken:

1. Generiek: toegang tot sterke basisvoorzieningen/wegnemen van belemmeringen voor allen
2. Selectief: gerichte acties bij kinderopvang en scholen met veel doelgroepkinderen
3. Indicatief: extra individuele hulp naar aanleiding van een concrete vraag

1. Generieke preventie:

Weert heeft sterke voorzieningen (toegang en kwaliteit) vanuit principiële keuzes:

- Brede toegang tot goede peuteropvang, waaronder formeel 5 locaties met extra VVE (voor- en vroegschoolse educatie). In de praktijk zijn bijna alle medewerkers VVE geschoold. Hierdoor kunnen peuters in hun eigen wijk naar de heterogene opvang.
- Inclusieve in plaats van separate risicoaanpak, mix van belasting- en gemeenteplekken.
- Vertrouwen, talentontwikkeling en positieve gezondheid in plaats van probleemgerichtheid.
- Er is niet gekozen voor algemene wijkteams. Centrum voor Jeugd en Gezin, JGZ en welzijnsinstelling gaan naar locaties waar kinderen verblijven. De gemeente faciliteert gerichte, extra steun waar nodig.

2. Selectieve preventie:

In de *Regionale Ontwikkelingsagenda Jeugd (ROJ)* zijn afspraken en activiteiten van alle ketenpartners voor kwetsbare jeugd vastgelegd, met een doorgaande lijn van voorschools naar primair en voortgezet onderwijs.

2a. Selectieve Preventie Voorschools (Peuteropvang)

Landelijk is er alleen voor kinderen van werkende en studerende ouders recht op kinderopvangtoeslag van de belastingdienst. Om de hierdoor ontstane kansenongelijkheid en segregatie te verminderen, heeft de Rijksoverheid gemeenten opgedragen te zorgen voor kinderopvang voor alle peuters. Vanaf 2020 moeten gemeenten 16 uur opvang per week aanbieden voor 2,5 tot 4 jarigen met een risico op een (taal)achterstand, die geen recht hebben op kinderopvang. Aanvullend op de belastingplekken dienen er gemeenteplekken te zijn. Gemeenten ontvangen hiervoor een hogere rijksbijdrage.

¹⁹ Institute for Positive Health, 2020.

In de gemeente Weert is er al vanaf 2011 een breed toegankelijke kinderopvang: alle peuters (met en zonder taalachterstand) zonder toeslag kunnen gebruik maken van een gemeenteplek van 2 dagdelen van 5,5 uur. Ze mogen starten vanaf 2 jaar. Daarnaast zijn vanaf 2018 gemeenteplekken in Weert gelijk aan belastingplekken, dus niet 40 maar 52 weken open. Zo zijn alle plaatsen onderling uitwisselbaar en ontstaat een voor iedereen leerzame mix én optimale bezetting: geen aparte opvang voor gemeenteplekken, maar bewust gebruik maken van reguliere opvang. Kinderen met een risico op een taalachterstand vallen niet terug, maar krijgen juist extra aanbod in de lange zomervakantie.

In 2019 is het aantal gemeentedagdelen van 230 verhoogd naar 275 en start er een peutergroep bij Brede School Moesel. Wekelijks wordt er 1.512 uur peuteropvang geboden voor ongeveer 100 peuters; dit is 78.650 uur op jaarbasis.

2b. Ouderparticipatie op de opvang

Op het consultatiebureau, met persoonlijke brieven van de gemeente en door huisbezoeken van Punt Welzijn worden ouders zeer actief geïnformeerd over peuteropvang. De aanvraag voor een gemeenteplek is bewust simpel, meestal kan de peuter binnen een week starten. Ouders met een gemeenteplek worden "verplicht" deel te nemen aan ouderactiviteiten van Punt Welzijn. Effecten zijn: direct contact tussen ouders en professionals, leren door (na)doen, delen van informatie, er kan positief worden bijgestuurd en ouders kennen en versterken elkaar. Daarnaast is er een aanbod "Buitenschoolse Opvang BSO voor Iedereen" voor 4-5 jarigen met een risico op een onderwijsachterstand/zonder recht op kinderopvangtoeslag.

2c. Selectieve preventie Primair Onderwijs Schakelklassen op basisscholen

De gemeente Weert subsidieerde deeltijdschakelklassen op basisscholen met veel leerlingen met een risico op een onderwijsachterstand. Leerlingen van groep 1 en 2 krijgen elke week 8 uur extra taalaanbod (vroegschoolse educatie). Daarnaast zijn er waar nodig aanvullende taalactiviteiten op scholen.

Op basis van de jaarlijkse ROJ-aanvragen van Eduquaat en Meerderweert is subsidie verleend voor onder andere deelname aan de zomerschool, voor naschoolse arrangementen bij basisscholen met veel kinderen met een risico op een achterstand en voor de vorming van Integrale Kindcentra/samenwerking kinderopvang en primair onderwijs. Verder is de expertise van de Koalaschool geborgd in de TaleNT2 klas bij basisschool De Kameleon.

2d. Ouderparticipatie op school.

Het effect van extra taalondersteuning wordt versterkt als ouders actief betrokken zijn bij het aanbod van het onderwijs, bijvoorbeeld door ouderparticipatie bij schakelklassen en overige taalprojecten. Er is een win-winsituatie: doordat ouders hun kind helpen, leren ze zelf de taal sneller én weten ze waar ze terecht kunnen met vragen.

2e. Selectieve preventie Voortgezet Onderwijs en doorgaande lijn

Het voortgezet onderwijs krijgt subsidie voor naschools aanbod voor leerlingen van het praktijkonderwijs, voor screening op dyslexie, voor ondersteuning in klassen die aandacht vragen. En voor scholing in het kader van "klaar voor de toekomst".

3. Indicatieve preventie:

Peuters met een gemeenteplek peuteropvang, krijgen bij een risico op een taalachterstand een indicatie van het consultatiebureau en/of de kinderopvang. Op basis daarvan krijgen ze een gratis 3e dagdeel voorschoolse educatie. Kinderen met ouders in de schulddienstverlening krijgen 3 gratis dagdelen.

Primair Onderwijs: Kleuters met een taalachterstand krijgen 8 uur per week extra taalaanbod in de schakelklassen en/of nemen deel aan de overige taalprojecten als "samen leren, samen spelen". Met externe subsidies worden "Tel mee met Taal" ouder/kind groepen georganiseerd voor laaggeletterde of anderstalige kinderen en hun ouders.